

NICOLAE VLASSA

(1934—1984)

O veste nedorită de la Cluj ne-a întristat. A încetat din viață Nicu Vlassa, omul care dădea atîta culoare breslei noastre. A dispărut cel care era atît de iubit și prețuit de întreaga suflare arheologică românească. Nu-mi vine să cred dar de acum înainte nu ne vom putea strînge în jurul lui, nu-l vom mai asculta povestind cu înegalabilul său haz întâmplări de pe șantier și de la reuniunile științifice. Nu-i vom mai putea cere sfatul și ajutorul în fața unor descoperiri enigmatice, a dificilelor probleme de interpretare.

Deodată lumea noastră, a arheologilor s-a micșorat, pierzîndu-și din originalitate.

Nicu Vlassa nu mai este !

Era mic de statură, masiv, cu capul mare în care lucea scînteia vie a ochilor mici, ghiduși, vioi și inteligenți. Știam de cîtva timp că este grav bolnav, dar speram că vracii vor avea puterea să facă o minune. Refuzam să-mi închipui că Nicu Vlassa ar putea dispărea. Din păcate, inevitabilul s-a produs și noi am pierdut un prieten, un sfătuitor, iar arheologia românească un slujitor devotat și de mare talent.

S-au stins, la 3 martie 1984, vocea lui caldă cu neaș accent ardelenesc, scripitoarea lui inteligență, impresionanta lui erudiție.

Nicolae Vlassa s-a născut la 20 noiembrie 1934, în sătul Iernut, pe care l-a făcut bine cunoscut în literatura arheologică. Aici a urmat școala primară și gimnaziul îndreptîndu-se, apoi, spre Tîrgu Mureș unde frecventează reputatul liceu teoretic „Al. Papiu-Ilarian” pe care-l absolvă în anul 1952.

Atras încă din timpul liceului de mirajul arheologiei, participînd la săpăturile de la Cristești, Lechința de Mureș și Morești, Nicu Vlassa se înscrie în anul 1953 la Facultatea de Istorie a Universității din Cluj. După studii remarcabile, în 1957, obține licența în istorie cu mențiunea „foarte bine”.

Încă din timpul studiilor universitare Nicolae Vlassa începe să lucreze, la Muzeul de Istorie al Transilvaniei, mai întîi ca îndrumător, iar după absolvire ca muzeograf. Cariera sa este în bună parte legată de muzeul clujean, unde din 1968 a fost numit șef de secție.

Dotat cu un real talent pedagogic, cu vaste disponibilități pentru învățămînt, intelegîndu-i și iubindu-i pe cei mai tineri, Nicolae Vlassa a fost scurt timp asistent la Facultatea de Istorie și apoi lector la Conservatorul „Gh. Dima” din Cluj. Dar, așa cum am mai spus, cea mai mare parte din energia sa a consacrat-o muzeului clujean. Aici contribuția sa în organizarea secției de preistorie a fost decisivă, Nicolae Vlassa avînd merite deosebite în relansarea cercetărilor de preistorie din Transilvania, mult

Arheologia Moldovei, XII, 1988, p. 353—355.

timp neglijate. Trebuie să remarcăm că cercetătorul clujean a adus importante contribuții, în special, în investigarea și elucidarea diferitelor aspecte ale neo-eneoliticului din Transilvania.

Descoperirea tabletelor de la Tărtăria l-a făcut, încă de tânăr, celebru. În jurul acestei descoperiri s-a stîrnit o aprinsă polemică care nu s-a stîns nici acum. Invocate, chiar de descoperitor, în favoarea cronologiei scurte, în contradicție cu datările radiocarbon, tabletele de la Tărtăria, confirmate și de alte descoperiri, rămîn încă acoperite de mister.

În cariera sa, din păcate atît de scurtă, Nicolae Vlăsa a avut, uneori, ocazia să călătorească în străinătate. În 1974 a beneficiat de bursa „Inter Nationes” și a vizitat Republica Federală a Germaniei. Prezent la mai multe congrese și simpozioane (UISPP-1966 și 1976, EIRENE, Tracologie-1976, Nitra-1976, Lepenski Vir-1981 și Xanti-1981) Nicolae Vlăsa era bine cunoscut și apreciat de colegii străini, iar Clujul devenise, datorită lui, un centru renumit pentru cercetarea preistoriei europene. Cercetători aflați la începutul carierei, dar și savanți cu renume, luau drumul Clujului pentru a-l cunoaște și a discuta cu descoperitorul tabletelor de la Tărtăria. Dar ar fi nedrept să-l considerăm pe Nicolae Vlăsa numai prin prisma descoperirii care-l făcuse celebru. El era autorul a numeroase studii de referință care îmbrățișau întreaga preistorie și chiar alte epoci.

În anul 1981 i s-a acordat titlul de doctor în științe istorice, dar, din păcate, nu a mai avut timp, împiedicat de multiplele și diversele sale preocupări, ca și de acribia sa, să-și definitiveze lucrarea pentru tipar.

Ca o recunoaștere a reputației sale științifice internaționale N. Vlăsa a fost ales membru în Consiliul Permanent al Uniunii Internaționale de Studii Pre- și Protoistorice, reprezentînd în acest organism România.

În decursul anilor cercetarea arheologică din Transilvania, prin tradiție dar și din motive obiective, a acordat mai puțină atenție preistoriei. Este meritul lui N. Vlăsa care, după reputații Fr. László și M. Roska, alături de profesorii săi K. Horedt și Mircea Rusu, a contribuit la crearea unei școli de preistorie pentru Transilvania.

Personalitate complexă, cu vaste și profunde cunoștințe asupra preistoriei, antichității clasice și a mileniului I e. n., N. Vlăsa aborda cu aceeași dezinvoltură și siguranță, date de profunzimea cunoștințelor sale, teme de cercetare diverse: de la cele mai obscure probleme ale preistoriei pînă la subiecte ce reclamau serioase cunoștințe de latină și istoria religiilor. Erudiția și valoarea contribuțiilor sale și în aceste domenii au primit recunoașterea prin cooptarea sa în cadrul Institutului de Studii Clasice din Cluj și a Institutului de Tracologie din București.

Nicolae Vlăsa era un excelent arheolog de teren, dublat de un adevărat savant de cabinet. Temele cunoștințelor sale și asiduitatea documentării i-au permis să abordeze, cu competență, cercetările interdisciplinare dintre care vom cita doar arheozoologia (vezi *Dacia*, XXII, 1978) și etnografia.

Entuziast, mereu optimist, întotdeauna disponibil pentru orice acțiune ce servea arheologia, N. Vlăsa a participat, muncind cu uitare de sine, la organizarea unor prestigioase expoziții în străinătate. „Aurul Carpaților—Suedia, 1970”, „Illiri și daci-Lubljana, 1972” sînt doar cîteva dintre expozițiile la a căror realizare a participat și pe care le-a însoțit, ducînd faima arheologiei românești. Cu același profesionalism, cu aceeași atenție și amabilitate, Nicu Vlăsa organiza și prezenta expozițiile într-o mare capitală europeană sau într-un mic oraș din țară.

În plină forță creatoare, atunci cînd avea nenumărate proiecte, cînd avea încă atîtea lucruri de făcut, atîtea enigme de descifrat, colegul nostru a fost învins de boala necruțătoare.

Arheologia românească a pierdut un slujitor de neprețuit, eu, noi am pierdut un prieten de neînlocuit, știința românească a pierdut un savant.

Nu pot spune acum decît: SIT TIBI TERRA LEVIS!

Dan Monah

LISTA LUCRĂRILOR

1. O contribuție la problema epocii scitice din Transilvania. Cimitirul scitic de la Cipău-Gard, în *Bul. Cerc. Științ. Stud. Soc.*, 1955—1956, 1, p. 298—299.
2. Cultura Criș pe teritoriul Transilvaniei, în *Bul. Cerc. Științ. Stud. Soc.*, 2, 1956—1957, p. 77—99.
3. *Cultura ceramicii tînăre în Transilvania, în *SCIV*, X, 1959, 2, p. 239—246.
4. Săpăturile de la Lechința de Mureș și Cipău. *O aşezare neolitică la Cipău, în *Materiale*, VI, 1959, p. 445—452 (în colaborare).
5. Cu privire la poziția culturii Băkk în Transilvania, în *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 131—133.
6. O contribuție la problema epocii scitice în Transilvania cimitirul de la Cipău „Gară”, în *Apulum*, IV, 1961, p. 19—50.
7. *O contribuție la problema legăturilor culturii Tisa cu alte culturi neolitice din Transilvania, în *SCIV*, XII, 1961, 1, p. 17—24.
8. Contribution à l'aspect anthropologique de l'homme de la culture Criș, în *VIème Congrès Inter. de Sc. Anthr. et Ethnogr.*, I, 1962.

9. *Probleme ale cronologiei neoliticului mijlociu în lumina stratigrafiei aşezării de la Tărtăria, în *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Series Historia*, fasc. 2, 1962, p. 23—30.
10. *Chronology of the Neolithic in Transylvania, in the Light of the Tărtăria Settlement's Stratigraphy*, în *Dacia, NS.*, VII, 1963, p. 485—494.
11. *Materiale neolitice de la Tihas (R. P. Ungaria) în Muzeul de Istorie de la Cluj, în *ActaMN*, I, 1964, p. 367—375.
12. *În legătură cu neoliticul timpuriu de la Dirşu-Ceahlău, în *ActaMN*, I, 1964, p. 463—464.
13. Două descoperiri monetae post-aureliene în Transilvania, în *SCIV*, 15, 1964, I, p. 139—141.
14. *Contribuţii la cunoaşterea culturii Bodrogkeresztúr în Transilvania, în *SCIV*, 15, 1964, 3, p. 351—367.
15. *Sabia feudală timpurie de la Ernei*, în *ActaMN*, II, 1965, p. 669—671.
16. *Quelques problèmes de chronologie du néolithique de la Transilvanie à la lumière de la stratigraphie de l'établissement de Tărtăria* în *Atti del VI Congresso Internazionale delle Scienze Preistoriche e Protoistoriche*, II, Roma, 1965, p. 267—299.
17. Cercetări arheologice în regiunile Mureş-Autonomă Maghiară şi Cluj, în *ActaMN*, II, 1965, p. 19—38.
18. O pătrundere din vest a dacilor pe teritoriul fostei provincii Dacia, în secolul al IV-lea, în *SCIV*, 16, 1965, 3, p. 501—518.
19. Un mormânt de înmormântare aparţinând culturii Criş timpuriu din Transilvania, în *Apulum*, V, 1965, p. 13—17 (în colaborare)
20. *Asupra unor probleme ale neoliticului final şi ale începutului epocii bronzului în Transilvania*, în *RevMuZ*, II, 1965, nr. special, p. 417.
21. *Cultura Criş în Transilvania*, în *ActaMN*, III, 1966, p. 9—48.
22. Săpăturile arheologice de la Iernut, în *ActaMN*, III, 1966, p. 399—410. (în colaborare).
23. *Douăsprezece figurine cu cap mobil de la Turdaş, în *Sargefia*, IV, 1966, p. 9—16.
24. Tot despre locul de descoperire a „sabiei de la Moresli”, în *ActaMN*, IV, 1967, p. 511—512.
25. Unele probleme ale neoliticului Transilvaniei, în *ActaMN*, IV, 1967, p. 403—423.
26. Săpăturile de a Şieu-Măghereuş (r. Bistriţa, reg. Cluj), în *Apulum*, VI, 1967, p. 39—47 (în colaborare).
27. *Sondaşul de salutare de la Gura Baciului, or. Cluj (... şi câte ceva despre cultura vaselor caliciiforme în România)*, în *ActaMN*, V, I, 1968, p. 371—379.
28. *Einige Bemerkungen zu Fragen des Neolithikums in Siebenbürgen*, în *Studijni zvesti AUSAV*, 17, Nitra, 1969, p. 513—540.
29. *Noi documente privind descoperirea primului tezaur de la Simleu Silvaniei*, în *SCIV*, 20, 1969, I, p. 151—159.
30. Aşezarea neolitică de la Dăbica, în *ActaMN*, VI, 1969, p. 27—45.
31. *Kulturelle Beziehungen des Neolithikums Siebenbürgens zum Vorderen Orient*, în *ActaMN*, VII, 1970, p. 3—39.
32. *Contribuţii la problema raportării cronologiei relative a neoliticului Transilvaniei la cronologia absolută a Orientului Apropiat (I)*, în *Apulum*, IX, 1971, p. 2—63.
33. *Sondaşul arheologic de la Bistriţa*, în *ActaMN*, VIII, 1971, p. 572—582.
34. *Cea mai veche fază a complexului cultural Starčevo-Criş în România*, în *ActaMN*, IX, 1972, p. 7—28.
35. *Zona balcano-asiatică şi Transilvania*, în *ActaMN*, IX, 1972, p. 367—373.
36. *Eine frühneolithische Kultur mit bemalter Keramik der Vor-Starčevo-Körös-Zeit in Cluj-Gura Baciului, Siebenbürgen*, în *PZ*, 47/2, 1972, p. 174—197.
37. Săpăturile arheologice de la Codău (jud. Bistriţa-Năsăud), în *ActaMN*, X, 1973, p. 11—37.
38. **Asupra unor probleme ale neoliticului final şi ale începutului epocii bronzului în Transilvania, În memoria Constantinei Dăicoviciu*, Cluj, 1974, p. 409—419.
39. *Consideraţii privind unele descoperiri arheologice din zona Cluj-Napoca*, în *ActaMN*, XI, 1974, p. 5—18 (în colaborare).
40. *Interpretarea plăcuţei de la Dierna*, în *ActaMN*, XI, 1974, p. 125—141.
41. *Noi contribuţii la problema influenţelor orientale în neoliticul Transilvaniei*, în *ActaMN*, XII, 1975, p. 1—12; în *PZ*, 49/2, 1974.
42. *Două noi piese paleocreştine din Transilvania*, în *ActaMN*, XII, 1976, p. 215—230.
43. *O nouă plăcuţă de aur gnostică de la Dierna*, în *ActaMN*, XIV, 1977, p. 205—219.
44. *Piese turdăşene de influenţă „orientală”*, în *Apulum*, XV, 1977, p. 603—612.
45. *Consideraţii asupra neoliticului timpuriu din România*, în *Marisia*, VIII, 1978, p. 25—34.
46. *Problema existenţei ceridoelor domestice în cadrul culturii Vinča-Turdaş*, în *ActaMN*, XV, 1978, p. 19—47; *Sur l'existence des équidés domestiques dans la culture de Vinča-Turdaş*, în *Dacia, NS.*, XXII, 1978, p. 37—64.
47. „Căsuţe de cult” de la Turdaş, în *Apulum*, XVII, 1979, p. 9—24.
48. *Piese paleocreştine inedite din Dacia intercarpatică*, în *ActaMN*, XVI, 1979, p. 171—188.
49. *Din nou despre poziţia stratigrafică şi cronologică a orizontului „Gura Baciului I, Marisia*, X, 1980, p. 691—697.
50. *Despre inscripţia unei game magice de la Porolissum*, în *Marisia*, X, 1980, p. 65—68.
51. *Sfinxul de bronz de la Potaissa*, în *Potaissa*, II, 1980, p. 133—153.
52. *Interpretarea unei game magice greco-egiptene*, în *ActaMN*, XVIII, 1981, p. 483—493.
53. *O categorie nesemnaltă de pietre gravate magice*, în *ActaMN*, XVIII, 1981, p. 111—128.
54. *O gemă magică din Transilvania cu o temă iconografică rară*, în *ActaMN*, XIX, 1982, p. 367—374.
55. *A fost oare citit discul de la Phaistos?*, în *Potaissa*, III, 1982, p. 118—127.
56. *O rectificare necesară. Despre poziţia cronologică a două piese de fier de la Codău*, în *Apulum*, XX, 1982, p. 65—73.
57. *Neoliticul Transilvaniei — Studii, articole, note, Bibliotheca Musei Napocensis*, III, Cluj-Napoca, 1976, 264 p. Studiile, articolele şi notele marcate cu * sînt cuprinse şi în volumul de la nr. 51 al acestei liste.